

FINNSAM:s höstkonferens i Ytterhogdal 4-6 september 2009

av Lars-Olof Herou och Jan-Erik Björk

Vi startade från Ludvika redan på torsdagsmorgonen, för att på vägen hinna med en rundtur till några finnbyar på Orsa Finnmark. Det första besöket var planerat till Näckådalen, men tyvärr var den vägen helt omöjlig att ta sig fram på, utom för terrängfordon. Flera maskiner var dock igång med att göra vägen körbar igen. Det blev ändå en lyckad dag i vackert väder och besök i Rosentorp, Myggsjö och Fågelsjö. Efter att ha åkt en genväg som blev en senväg, så kom vi fram till Knoppergården i Ytterhogdal strax före kl 22 på kvällen.

Fredag 4 september

Efter en god lunch inleddes konferensen med ett föredrag av *Maud Wedin* om Hogdalssocknarnas finnbosättningar. Det blev i första hand en redovisning av de tidiga finnarna i Björnberg, Huskölen, Gåssjö och Ösjön. Det är bosättningar som hör till det tidiga 1600-talet.

Intresserade åhörare i föreläsningssalen på Församlingsgården i Ytterhogdal

Därefter berättade *Thomas Persson* från Gåssjö om traktens historia före skogsfinnarna och därefter om sin hemby och arbetet med röjning och iordningställande av stigar med informationstavlor i *Gåssjöprojektet*. Det går ut på att sprida kunskap om skogsmiljöns historia. Han nämnde flera finska ortnamn från bygden. Maud återkom sedan och berättade om "Resursutnyttjande i skogsbygd". Det gällde "Ängersjöprojektet" där flera forskare från bl.a. Stockholms universitet deltagit och även gett ut ett par rapporter.

Hon beskrev även skillnader i näringsliv mellan skogsfinnar och bondebygd; där skogsfinnarna stod för flexibilitet medan svenskbygden karaktäriserades av stabilitet och kontinuitet.

Kvällens program presenterades av en grupp bestående av *Margareta Halfvarsson, Eli Hynne, Anna Hedlund och Lotta Trosell Svender*. De var alla delaktiga i uppbyggnaden av *Los och Orsa Finnmarks historiedatabas*.

De berättade om det arbete som lagts ned sedan 1998 på att engagera Losfolket att bidra med sin del av bygdens historia, exempelvis genom att lämna in berättelser och tidningsklipp till biblioteket.

Många aktiviteter, såsom utflykter, anordnas varje vecka. Tack vare sponsring så kan man för tillfället ha en projektanställd som enbart arbetar med den historiska databasen.

Lördag 5 september

Dagens utflykt rörde sig, som så ofta vid FINNSAM:s konferenser, i gränstrakter. I detta fall mellan landskapen Hälsingland och Härjedalen, men vi var bara några kilometer från Medelpadsgränsen, då bussen vände vid södra änden av sjön Havern. Färden gick sedan genom byarna Fåssjö, Grubban (konstnären Leander Engströms födelseby), Råmyran och Gåssjö.

Vi stannade för lunch i den vackra Ystigår'n i Gåssjö, och besåg även en skymt av Hemigår'n som tillhör Thomas Perssons släkt. Hans mor underhöll på trappan med berättelser och sång. Det lär också finnas några tibetanska jakar i byn, men tyvärr syntes de inte till.

Vid Ystigår'n bjöds vi på kaffe och smörgåsar.

Färden gick vidare till Kårböle och genom de speciella Rogenmoränmarkerna till Ängersjö skogsmuseum, där vi åt välsmakande kolbullar och gjorde en rundvandring på området. Regnet hade upphört då färden gick vidare via Vänsjö till den tidiga finnbosättningen i Björnberg.

Där tittade vi närmare på en sten full med inristningar. En viss oenighet råder om vilka sorts inristningar det är – vallristningar eller begravningsristningar, som i Finland mest förekommer på träd och kallas karsikko.

Karsikkostenen vid Björnberg

Utflykten avslutades vid den vackert belägna hembygdsgården i Ytterhogdal i strålande solsken. Ett stopp som utlöste stor aktivitet bland våra fotografer.

Guidningen under bussturen var hela tiden förnämlig och många personer med lokalkännedom avlöste varandra, förutom den allestädes närvarande Maths Östberg.

Man förvånades över de stora gårdarna med så många välbevarade timmerhus och den oftast ljusa och leende naturen.

Härjedalens kommun bjöd på middag i Knoppergården. Kvällens underhållare var den helt oförutsägbare mästberättaren *Anders Sandqvist från Ramsjö* som underhöll, ömsom på rikssvenska, bygdens dialekt, karelska, ryska m.m.

Söndag 6 september

Förmiddagens program inleddes av *Maths Östberg* som berättade om ett par personer med anknytning Hogdalsbygden: Prästen *Erik Modin* som åren 1899-1903 var pastorsadjunkt i Ytterhogdal. Han var den förste i Sverige som gav ut en lokal skrift som enbart handlade om finnarna – "De finska nybyggena i Hogdal". Modins efterlämnade samlingar finns vid SOFI i Uppsala. Det andra föredraget handlade om vattenfallsdirektören *Jonas Norrby*. Norrby hade anknytning till trakten och gav ut en skrift om en runstav från Huskölen, med noggranna tolkningar av alla tecken och betydelser. Inom parentes sagt saknas ett antal dagar på runstaven. En kopia av den omtalade runstaven fanns för övrigt att se på konferensen. Vidare återgavs några (sju) sägner om Hogdalsfinnar.

Nästa föredrag hölls av *Arne Vannevik* om skalden *Ragnar Jändel*, som liksom föredragshållaren, kom från Blekinge. Skalden skildrar den svenska fattigdomen liksom Dan Andersson. Ragnar Jändels fru Anna tjänstgjorde under några år på 1920-talet som lärarinna i Huskölen, därav anknytningen till trakten. En intressant upplysning var att Ragnar Jändel var inbjuden till Dan Andersson i Gonäs för att måla om huset. Han kunde dock inte komma den 15/9 1920, som det var avtalat, utan Dan for till Stockholm i stället, där han dog på ett hotellrum av koloxidförgiftning den 16/9. Ragnar Jändel kände sig hela livet ansvarig för Dan Anderssons död.

Därefter följde en kort information av *Maud Wedin* och *Eli Hynne* om en karsikkosten vid Kvarnberg i Los socken.

Före lunchen vidtog sedan det sedvanliga FINNSAM-mötet, där särskilt protokoll finns.

Den sista timmen av konferensen handlade om kolonin Nya Sverige och skogsfinnarna. En allmän översikt av kolonins historia gavs av *Lars-Olof Herou*. *Jan-Erik Björk* visade sedan en förteckning av säkert identifierade skogsfinnar från Värmland som farit över till kolonin i Amerika. *Maud Wedin* avslutade sedan med att i handlingarna följa en finne från Huskölen till Delaware och Nya Sverige.

En mycket välordnad konferens på alla sätt, vilket också den ansvarige *Maths Östberg* märkte då han fick stående ovationer vid avslutningen.

Några tog sig även tid till ett eftermiddagsprogram med besök i Överhogdal där den berömda Överhogdalstapeten förvaras.

Bilden visar en rekonstruktion av de bonader som ingår i Överhogdalstapeten. Originalen hittades i ett av härbrenorna intill kyrkan år 1910. Med hjälp av modern teknik har konstaterats att de är vävda för mer än 1000 år sedan.